

حوليات آداب عين شمس المجلد ٤٩ (عدد أكتوبر – ديسمبر ٢٠٢١)

<http://www.aafu.journals.ekb.eg>

(دورية علمية محكمة)

كلية الآداب

قدسية يوم السبت في القصة العبرية الحديثة (نماذج مختارة)

مجيد عبود رحيمة*

جامعة بغداد/ كلية اللغات/ قسم اللغة العبرية

adnanshibeeb@yahoo.com

المستخلص

يتناول بحثي الموسوم (قدسية يوم السبت في القصة العبرية الحديثة- نماذج مختارة) تحليل بعض القصص العبرية القصيرة لرواد الأدب العبري الحديث، الذين ادخلوا في أعمالهم الأدبية مجموعة من الرموز الدينية ومنها يوم السبت التي تهدف الى ايصال فكرتهم بشكل مباشر للمتلقي او للقارئ، لذلك ينتهج كثير من الأدباء بأقتباس افكاراً من الكتب المقدسة التي لها اثرأ روحياً في نفسية القارئ.

كان ليوم السبت اثر كبير وواضح لدى الأدباء العبريين لما له من اهمية في التأثير على اليهود والسبب في ذلك ان الأدباء اليهود ارادوا احياء الأدب العبري الحديث. لذلك كان لزاماً عليهم العودة الى التوراة والذي يعد المصدر الرئيسي للعقيدة اليهودية وقد نجحوا بتوظيف يوم السبت في توجهاتهم وخدمة اهدافهم .

وفيما يتعلق بالقصص لقد وقع اختيارنا على (6) قصص من رواد الأدب العبري الحديث أمثال: "عجنون، دافيد فريشمان ، يتسحاق شنهار، يهودا شتاينبيرك" وغيرهم تضمن هذا البحث مقدمة، تناولت فيها لمحة قصيرة عن السبت، واعقب هذه المقدمة نبذة عن حياة الكتاب، ومن ثم موضوع البحث. لقد كان هؤلاء الأدباء بتباين ميولهم، واختلاف بيئتهم، وتعدد نزعاتهم نماذج دالة على اهمية يوم السبت في قصصهم. وتأتي في نهاية البحث الاستنتاجات التي توصلت اليها من خلال دراستي لهذه القصص.

קדושת "יום שבת" בסיפור העברי המודרני (דוגמאות נבחרות)

תקציר

מחקר זה שופך אור על אחד הנושאים החשובים ביותר שהוא (יום שבת בסיפור העברי) כדי להבליט את תפקידו בתהליך הניתוח של הסיפורים שנדונו במחקר זה בצורה מדויקת.

מחקר זה מתמקד בתיאור כללי ליום שבת והיחס שלו עם הסיפורים הנבחרים, וליום שבת שהוא נושא חשוב בחייהם של היהודים. במשך הזמן נעשתה שבת סמל גם לעתיד הבא. שבת היא אחד מששים לעולם הבא.

עבודת המחקר מציגה סקירה לציין את התפקידים העיקריים של יום שבת מתוך ניתוח ספרותי לסיפורים נבחרים בכדי שנעמוד על התפקידים הבולטים ביותר. גם כן עבודת המחקר הראה שהתפקיד החשוב ביותר של יום שבת הוא תרומתו הגדולה בקשוריות של הסיפורים.

חוקרים רבים השקיעו מאמצים רבים כדי לחקור את שבת במטרה להציג את האסתטיקה של הסיפור העברית, מטרת עבודת המחקר היא לתאר את יום שבת בסיפור העברי, דרך ניתוח סוגים מהסיפורים הנפוצים לגדולי הסופרים העבריים כגון: עגנון, יצחק שנהר, דוד פרישמן, יהודה שטיינברג, יצחק לייבוש פרץ וכו'.

"יום שבת" חשובותו טמונה בהספרות העברית, משום שהסופרים מצאו ביום שבת כמניע חזק ומימד רוחני לשיח לקהל הקוראים ולרכוש את הרגש שלם. גם יש קשר בין הספרות העברית לבין התאולוגיה או הדת וזה להשפיע על מספר גדול מהקוראים. הם התחילו בסיפור מפני שהסיפור היא הקרובה לשכלי ולטעם היהודים וגם אינה צריכה מאמץ רב לקרוא. באופן כללי, למורשה היהודית מקום מיוחד בסיפור העברי.

הספרות העברית בתחלתה הסתמכה על המורשה הדתית לשאוב ממנו את הנושאים ואת הרעיונות עד שנהיתה לרקע התרבותי שלה. הקורא בתולדות חייהם של הסופרים העבריים שנבחרים ימצא פרופורציה גדולה מהם בעלי רקע דתי בילדותם ובנערוּתם.

במחקר הזה השתמשתי בכמה סיפורים שהכילו מונחים שונים ליום-שבת או מילים בעלי משמעויות דתיות, שנחשבים כמוטיבים. ראוי לציין, להעיר גם כן שהתכוונו במשמעות הדתית הזו שהמספר השתמש בה בשיטה דתית.

הקדמה

"יום-שבת יום קדושה לעם ישראל, תחילת יום שבת הוא בערב יום שישי, שבת הייתה לעם ישראל יסודו של עולם, היא הייתה חלק מן הטבע, היא נעשתה לתכלית העולם, כל מלאכת הבריאה לא הייתה אלא הכנה, מעין הכשרה ליום שבת. הרקע הדתי של הסופר בילדותו משפיע בוודאי על יצירותיו, משום שנסיונות הילדות משפיעים על התפתחות אישיות היחיד, והקורא בקורות חייו של הסופר ימצא פרופורציה גדולה מהם בעלי רקע דתי בילדותם ובנעורתם, כגון יהודה בורלא, עגנון.

הסיפור העברי הסתמכה בתחילה על הציטוט מן המקרא, וזה מבחינה פסיכולוגית בגלל שהמקרא הוא הקרוב ביותר למחשבות היהודים שמשפיע על רגשי היהודים ונעשה למניע שדוחף אותם לקראת רעיונות ההשכלה.

גם הסופרים העבריים בכלל אינם יכולים להתרחק מהרעיונות הדתיים ובמיוחד "יום שבת" המאמינים בהם או שהאמינו בהם תחת לחץ התנועה הציונית שעשתה את הספרות העברית קול מקולותיה וצוהר לה על העולם.

שהסופרים העבריים משתמשים באמצעים ספרותיים שונים לבטא על דיעותיהם שמשקפות את השקפותיהם בדבר עצמם. גם הסופר בוחר השיטה המתאימה לו לפי הלך נפשו ויכולתו האמנותית.

"יום שבת" יש לו אפקט גדול אצל המספרים העבריים מפני שיש לו השפעה חשובה על היהודים וזה בגלל שני דברים: דבר אחד המספרים היהודים רצו להחיות את הספרות העברית החדשה, לכן היה נחוץ להם לחזור למורשה הדתית בדרגה ראשונה התנ"ך, שנחשב המקור הראשי לאמונה היהודית, והם הצליחו להשתמש ב"יום שבת" לשרת מטרתם וגישותיהם. דבר שני בגלל הרקע הדתי להסופרים במיוחד שהיהודים ברובם לומדים בבית ספר קלאסיים עם הלימודים היסודיים או לפנייהם שלומדים בהם תורה ושומרים חלקים מהתורה, דבר זה משתקף בסיפוריהם. הסופרים מנסים להשקיע נושא "שבת" ביצירותיהם. ומבין הסופרים שהתעניינו הרבה בנושא זה הם סופרי הספרות העברית החדשה. כך למשל עגנון, דוד פרישמן, יהודה שטיינברג ויצחק לייבוש פרץ וכו'.

הנתוח הספרותי של המחקר הזה מסתמך בראש ובראשונה על ניתוח הסיפורים נסינו בעבודה זו למלא את הפער הקיים בחתום המחקרים הנבחרים המתעניינים "ביום שבת".

חשיבות העבודה ותרומתה

יום שבת הוא מן היסודות המרכזיים, שעליו מושתת האמונה היהודית ובו, לפי המסורת היהודית, גנוז אחד מיסודות הקיום של עם ישראל לדורותיו, ולפי דעתם, הוא מסמל את הקשר בין אלוהים ל"עם ישראל" והוא האות לברית הנצחית ביניהם. העבודה תורמת גם לגלות את השפעת הסיפורים שנידונים על יצירות הסופרים העבריים ואיך שיקף המספר את כל הדברים האלה ביצירתו הסיפורית. העיון הזה

מבהיר את ההגעה לרקע הקליטורלי והתרבותי של הסופרים, דבר זה השפיע על יצירותיהם ובחירותם בטקסטים אלה שמשפיעים על הקורא.

שיטת המחקר

שיטת המחקר לרוב אנליטית סמיוטית, מפני שאנו מטפלים בניתוח סיפורים למשוך את הקוראים ולהשתלט על רגשותיהם. במחקר הזה השתמשתי בכמה סיפורים שהכילו מילים ומונחים בעלי משמעויות דתיות וגם סיפורים שהכילו ציטוטים או אינטרטסטואליות שנחשבים כרעיון או כמה רעיונות.

מטרת המחקר

- א- הגדרת יום שבת הגדרה מקיפה.
- ב- בהמחקר זה בחרנו סיפורים שונים של נושא שבת.
- ג- גילוי תפקיד "יום שבת" להציג את האסתטיקה של הסיפור העברית.
- ד- לשפוך האור על המגמה ההיסטורית והפוליטית של יום שבת הדבר הזה מוביל אותנו לדעת את הקשר שבין שבת לבין הספרות העברית.

בעיית המחקר

הבעיה העיקרית היא התשובה על שאלה חשובה : מה היא מאחורי להציג פנים שונות ליום שבת אצל היהודים בסיפוריהם.

הפתרון

יש לעיין את הסיפורים ההם בדיקות שיטה אינדוקטיבית אנאליטית להתעמק למשמעות סמויה של הסיפורים שמצאנו אותם.

מהותו של יום שבת

שבת היא מצווה מרכזית וחשובה בתורה. בחשיבתו של יום שבת, אנחנו מוצאים 3 יסודות מרכזיים, שנתפרשו בתורה. שבת הוא יום מבורך, יום קדוש ויום מנוחה. גם שבת היום השביעי בשבוע, יום המנוחה ששוכתים בו היהודים מעבודה. ראה עם ישראל את יום שבת כמתנה מיוחדת לו, מתנת חסד כאות ברית בינו לבין אלוהיו. אחר היה גורלו של עם ישראל אילמלא שבת, ואין בזה משום הפרוזה כשאומרים, שיום שבת הוא יצירתו היקרה ביותר, המקורית ביותר של העם היהודי. לפי דעת היהודים, היום השביעי לא נחשב מעולם ליום מנוחה מעבודה בלבד. הוא היה הרבה יותר הייתה זו שעת הפסקה גדולה, הפסקת החיים של חולין שעה שאין לה לטומאה שליטה עוד, שעה שמכל העולמות שופעת שוב הטהרה לתוך החיים⁽¹⁾.

העם ראה מאז ומעולם ביום שבת אות של שחרור, של פריקת עול ההויה הקשה. אות נצחון זה היה – נצחון הקודש על החול, נצחון הרוח על החומר, שעה שהזוהמה פוסקת והקדושה מתגברת בעולם שוב⁽²⁾.

שבת הכשירה את עם ישראל לחיים אחרים, מתוקנים יותר, נאים יותר. היא חינכה את המשפחה היהודית לחיים של אהבה, לחיים של שלום. בהמון אגדות ומאמרים

נרמז הרעיון, שיום שבת הוא יום פיוס של הבאת שלום בין איש לאשתו בין אב לבניו.

"יום שבת בסיפור "בדידות" של יהודה שטיינברג(*):

אתחיל את המחקר בסיפור "בדידות" הסיפור נכתב ב – 1874 ופורסם בפרויקט בן יהודה, בסיפור בדידות יהודה שטיינברג מציג לנו תיאור למראה מביע על התחייבות של היהודים בטקס יום שבת, היהודים ביום זה עסוקים בהכנות ליום זה כי הוא יום חשוב בחיי היהודים, מתאר לנו מצב גיבורי הסיפור והם הרבנים חיים מנדלי הברודי וברוך שלמה שהיו חיים יחידים בגולה אבל אינם מטרשלים לבצע את הטקסים המיוחדים ביום שבת:

(בערב שבת, אחרי שובם מבית-המרחץ קבלת יום שבת, שעות אלה קשות עליהם מכל ימות השבוע. להיכנס אז אל איזה מאנשי שלומם לא השעה מסוגלת לכך. כל בעל-בית טרוד בביתו בהכנות לשבת. זה משחיז סכינו, זה מנקה בגדיו, זה מסדר נרות בשביל ה"פלג" שלו)⁽³⁾.

אפשר לומר, שבת הייתה לעם ישראל יסודו של עולם, היא הייתה חלק מן הטבע, היא נעשתה לתכלית העולם, כל מלאכת הבריאה לא הייתה אלא הכנה, מעין הכשרה ליום שבת. אלא יום שבת מספק ליהודים את התענוג והאושר הגמור בגלל מה שבו מהשפעה בחייהם, בסיפור "גבולין" המספר מתאר את שמחתו של ר' דמחה בר מדרגה ביום שבת על פי כל הקשיים שעוברים עליו:

(מיד כששקעה שמש של שיתסר בתמוז, היה שמחה בר-מדרגה משתקע לרצונו הטוב בתוך מרה שחורה עצומה ויגון נורא רחמנא-ליצלן, כבן מלך, שנקנסה עליו תפיסה לזמן מוגבל, והוא משים בעצמו את השלשלאות על רגליו. ואנשי שלומו העידו בו, שהוא מזדיין בשמחה פנימית מהשפעת שבת הסמוכה, כדי שלא תיפגם נשמתו ביגונם של שלושת שבועות האבל)⁽⁶⁾.

אפשר לומר, הרקע הדתי של הסופר בילדותו משפיע בוודאי על יצירותיו. משום שנסיונות הילדות משפיעים על התפתחות אישיות היחיד, והקורא בקורות חייו של הסופר ימצא פרופורציה גדולה מהם בעלי רקע דתי בילדותם ובנעורתם, כגון יהודה בורלא, עגנון... וכו' אחרי ימי יגון על חורבן ההיכל וצום יום שבת בא הוא היום שכל יהודי מאמין ומרגיש באופטימיות בו, זו נקודת המבט שמדגיש בה המספר להמריץ את הגיל הצעיר להיות ממשיך בעבודת האל ומקיים את המצוות הדתיות כי הן מה שמביאות את האושר הרוחני, אך הרבי מצטער על בני הגיל הצעיר שהם אינם שומרים לקיים

את המצוות בצורה טובה, הם אינם מתעניינים בימי היגון על חורבן ההיכל ואינם שמים לב לעבוד אלוהים. הוא מתפלל שאלהים יפיץ את הכוח בהם לעבודתו:

(ר' שמחה בליל שבת-חזון היו מעין זמירותיו של נער זה. ממרירה קלה, מאיזה סימן של אבלות בפרהסיא לא היה יכול בכל זאת להישמר. בשבת שחרית לא טבל במקווה, ובשעת הסעודה החליף את הסדר ודחה את הקוגל לאתר הבשר)⁽⁷⁾

ראוי לציין, שמירת שבת היא אחת המצוות המרכזיות ביהדות, לפי היהדות, זוהי המצווה הראשונה שניתנה לאדם, ביום היבראו ושקולה כנגד כל המצוות שבתורה. שבת מסמלת ביהדות את בריאת העולם בידי אלוהים, וקדושתה קבועה מאז בריאת העולם על-ידי אלוהים.

יום שבת בסיפור "שלום בית" של המספר (*) יצחק לייבוש פרץ

הסיפור נכתב ב - 1876, סיפור קצר מתאר את חייה של משפחה יהודית ענייה שחיה באושר למרות עוני וחסר, נכתבה במאה השמונה עשרה. המספר מייצג את שבת הכשירה את עם ישראל לחיים אחרים, מתוקנים יותר, נאים יותר. היא חינכה את המשפחה היהודית לחיים של אהבה, לחיים של שלום בהמון אגדות ומאמרים נרמז הרעיון, שיום שבת הוא יום פיוס למשל:

(שינה בשבת תענוג ואחר השינה הולך חיים אל בית המדרש הקטן לשמוע תורה וקורא שם אחד המלומדים את פרשת השבוע עם פירוש האלשיר. המלמד קורא ועל פני שומעיו שמספרם הולך רלור וגדול רובצת ליאות עצומה אחדים מתנמנמים.)⁽⁸⁾

ראוי לציין, יצחק לייבוש פרץ עשה דבר זה כשחזר לילדותו לשאוב הימנה זכרונות בעלי צביון דתי. זכרונות אלה מתקשרים, על פי רוב, ב"יום שבת" עד שיום זה נהפך לציר להרבה מסיפוריו.

יום שבת בסיפור "המקושש" של המספר דוד פרישמן

יום שבת בסיפור "המקושש":

הסיפור נכתב ב - 1913 ופרוסם ב"השילוח", בסיפור המקושש מטפל פרישמן בענין אכזרות ממלכת הכהנים וחוקיה, בסיפור הזה היה גיבור הסיפור איש עני אינו מורד בחוקי התורה, אף על פי כן החוקים לא השאירו אותו. פרישמן הסביר כי החוקים בלי אנושיים כי הוא טיפל בסיפור הזה בחוק "יום שבת", ולא שכח להסביר כי מקרי הסיפור קרו בימי ממלכת הכהנים, זה סימן אחר שכל הדברים הנוראים קרו בימיה:

(והימים ימי ממלכת הכהנים החדשה, אשר קמה זה לפני שבועות וחדשים אחדים בסביבי הר סיני, היא עוד נעה ונדה לא עמדה עוד הכן, עדת כוהנים ונשיאים, פקידים ושוטרים התאמצו כל היום ויהיו מבקשים תחבולות תמיד לבצר אותה ולתת לו תוקף. אותות הוראו מופתים נעשו בשמים ובארץ, בשל קנות את לב העם, למען העם עוד מנגד וימשוך בכתפיו. חוקים נתנו ומשפטים

הובאו על לוחות אבנים מן השמים, בשל הפלות את העם החדש מיתר העמים ולמען הגביל בינו וביניהם היטב) (9)

אפשר לומר, סיפור "המקושש" הוא סיפור אוטוביוגרפי מטפל בילדותו של פרישמן. שמתחיל את סיפורו בהדגשה על חשיבות ימי הילדות שעברו עליו, העולם נעשה לכהה וזוהרו הועם. במצב הנפשי הקשה הזה הוא נתקל בממלכת הכהנים. העניין שדחף אותו למתוח ביקורת להם.

האדם בטבעו אינו אוהב את החוקים שמכילים את חופשו, לכן העם לא התעניין למשפטים החדשים האלה, לכן הכהנים פנו לכוח למען הטלת את המשפטים על האנשים, החוק החדש היה חוק יום שבת שהטיל על בני האדם להפסקת את עבודתם ביום הזה, ויהיה היום רק לאלוהים, וכל אדם אינו מתחייב בחוק הזה יהיה המות גורלו:

(ששת ימים תיעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לאדוני, כל העושה בו מלאכה יומת יומת) (12)

ראוי לציין, יום שבת תופס מקום גדול ביצירותיו של דוד פרישמן ובמיוחד בסיפורו "המקושש", גם פרישמן חוזר לימי הילדות ובוחר מהימים ההם מקרים מסוימים ועושה מהם נושא לשיחה עם האחרים. שיחה זו כוללת אולי הנאה ותועלת למדבר ולשמוע.

יום שבת בסיפור "השלושה שאכלו" של הסופר דוד פרישמן*

הסיפור נכתב ב – 1910 ופורסם ב "השלוש", בסיפור זה מתאר פרישמן סדרה שלמה של מארעות מבדחים ומשעשעים היוצרים תמונה עליזה של ההוי היהודי בעירה כפרית. יחסו של פרישמן ליצירה לעממית שפע אהבה והוקרה.

כדאי לציין, שפרישמן מתכוון בסיפור זה לשני דברים הראשון הוא הכמיהה לתקופת הילדות, וזאת כמיהה טבעית שכל אדם מרגיש בה. והשני הוא ניסיון להבליט את חשיבות "יום שבת" ולהעמיק את האמונה בו על הקורא היהודי משום שהספרות עליה להועיל לעם ולפעול פעולה מפרה ומחוללת שינויים רוחניים וחברתיים:

(ביום הכפורים שחל להיות בשבת, לא במקום סתר באין רואה ובאין יודע, כי – אם לעיני כל ישראל, אשר בבית הכנסת הגדול, לא אנשים ריקים ופוזזים, לא קלי – דעת היו שלושת האנשים ההם, כי – אם מנשיאי העדה ואציליה הכי – נבדים...) (13)

כנראה, למעשה המובאה הקודמת מקיפה נימה הומוניסטית בעלת ממד דתי משום שהדברים בסיפור פרישמן מתעלים כמעט תמיד לידי גובה, של אנושיות טהורה. בסיפור זה פרישמן מתאר את זכרונות ילדותו המתקשרים ב"יום שבת" יום שבת בסיפור "הפרוטה" של המספר (*) ש.י. עגנון סיפור "הפרוטה" קודם שאכנס בפרטי הסיפור, הסיפור נכתב ב - 1952 ופורסם ב"השלוח" ראוי לציין כי (סיפור הפרוטה) נחשב מסיפורי עגנון הנפלאים משום שכיוונים שונים, הסופר ניסה מן השורה הראשונה, כי יקנה אהדת הקורא כלפי יום שבת:

(מעשה בעני אחד שחזר בליל שבת מבית הכנסת לביתו וראה פרוטה בדרך. אמר העני שחקה לו שעתו של אותו אדם, אבל מה ששבת היום ואיני יכול לטלטלה, אלו מצאתיה קדם חשבה הייתי לוקח לחם חטה או שאר בדר לענג בו את שבת. הלך לביתו וקבל את שבת בלא יין ובלא לחם חטה ובלא שאר כל דבר של ענוג וקדש על פת שחורה)⁽¹⁵⁾.

במובאה הקודמת נראה שההשפעה הדתית כל כך ברורה בסיפורו ויש להעיר שהמימד הדתי גלוי בסיפור שלו הפרוטה הוא כתב את הסיפור הזה בגלל הרקע התרבותי שלו שהוא בא מסביבה דתית.

בסיפור "הפרוטה" עגנון מתייחס ליום שבת בתקופות שונות מחייו, אבל הענין המעניין אותנו בעיון זה תקופת הילדות, לכן המובות שנתייחס אליהן תצמצמנה על תקופה זו בלבד, גם עגנון משקף לקורא היהודי את התעניינותו ביום זה דרך ההתכוננות הנפשית לקראתו ומתוך תיאורים מעוררים את ההוקרה:

(מכאן ולהבא לא הייתה שבת חסרה כלום. אף הוא ובני ביתו לא היו חסרים כלום. בשביל ששמר שבת אחת מעני-זכה לשמור שבתות הרבה מעשר)⁽¹⁶⁾ אפשר לומר, עגנון משקף לקורא היהודי את התעניינותו ביום שבת זה דרך ההתכוננות הנפשית לקראתו ומתוך תיאורים מעוררים את ההוקרה. אחרי ההתכוננות הנפשית, חושיו של עגנון יהיו מוכנים ביום שבת להשרות על הדברים הנורמליים טעם, אור, וריח מיוחדים במינם.

(חזר לביתו שמח עד שהוא מזמר "איש חסיד היה" סדרה אשתו לפניו שלחן מלא. נטל ידיו וישב הוא ובני ביתו לסעוד, ועשו צדקה עם אותה עצם לוז שאינה נהנית אלא מסעדת מלוח מלכה ושאר כל הגוף אף הוא נהנה)⁽¹⁸⁾

יום שבת מהמוטבים החשובים בסיפורי עגנון מפני שהדת קרוב ללבו של בן אדם מחמת שהוא דבר רוחני. עגנון משקף לקורא היהודי את התעניינותו ביום שבת זה דרך התכוננות הנפשית לקראתו ומתוך תיאורים מעוררים את ההוקרה.

יום שבת בסיפור "קב חרובים" של הסופר יצחק שנהר (*).

סיפור "קב חרובים" פרסום בספר אלף מלים⁽¹⁹⁾ בשנת 1969 הסיפור מספר על החוויה של משפחה יהודית מהועלים לפלסטינה שמו אותה ב (מעברות), כאילו היא ישיבה זמנית, ובהדרגה תיהפך לישיבת קבע, ושהנהר בסיפור זה מתאר בכנות את האכזבה שפקדה את העולה היהודי הנתקל במציאות הזאת, הסותרת לגמרי את התמונה שחלם למצאא אותה בישראל או שהבטיחו אותו בה, המסופר מתאר את סבל בן – אדם היהודי במאבקו היומיומי עם החיים.

(למחרת היום ערב שבת היה, ואחר כך באה שבת. ובמוצאי שבת עשו בצריף התרבות הצגה של שלמה המלך ואשמדאי. שמחה רבה הייתה במעברה שלנו, והכל נהרו לראות במחזה. אנשים, נשים, וטף, הכל – חוץ מהאדון סלומון ואשתו, ...) ⁽²⁰⁾.

מנסה יצחק שנהר להציג מקרים דתיים כדי ללמד אותם לנוער היהודי. כנראה שהסופרים העבריים בכלל אינם יכולים להתרחק מהרעיונות הדתיים ובמיוחד "יום שבת" המאמינים בהם או שהאמינו בהם תחת לחץ התנועה הציונית שעשתה את הספרות העברית קול מקולותיה וצוהר לה על העולם.

סיכום

- 1- רוב הסופרים בספרות העברית החדשה נוטים לכתוב סיפורים על יום שבת, בכלל סיפורים מסוג זה מטביעים את חותמם על הקוראים ומעוררים אותם.
- 2- לימוד יצירת הסופר באיזה שדה משדות הספרות רחוק מהאוטוביוגרפיה שלו נחשב לימוד חסר וקצר יד לגלות את החדש והמעניין.
- 3- המטרה והתכלית שכתבת יום שבת משיגה אותן הן להפיג את הנטל משכם בעלה בהעביר את החוויה העצמית לאחרים, וקריאתה בבחינת השתתפות רגש מספקת הזדמנות לאמן להרגיע את עצמו בווידוי ולהבהיר את עמדתו מהחברה.
- 4- לדעתי, יש מספר גדול מהסופרים העבריים בעת החדשה שחיברו סיפורים לכבוד יום שבת, ומהסופרים האלה "עגנון", "אמיר יצחק' שנהר", ואחרים. הסופרים האלה קוראים בסיפוריהם ליהודים לשמור על הדת והמסורת היהודית.
- 5- לפי דעתי, הסופרים שבעיון הזה השתמשו בטקסטים והשתמשו ברעיונות דתיים ומיסויים גם כן. כל אלה דברים כאים בגלל שהיום שבת קרוב ללב הקורא וגם ללב הסופר.
- 6- הרקע הדתי של הסופר בילדותו משפיע בוודאי על יצירותיו, משום שנסיונות הילדות משפיעים על התפתחות אישיות היחיד, והקורא באוטוביוגרפיה של הסופרים העבריים ימצא פרופורציה גדולה מהם בעלי רקע דתי בילדותם ובנערוּתם, כגון יהודה בורלא, ביאליק, מאיר דיזנגוף, יהודה שטינברג, עגנון ושמחה בן ציון ועוד.
- 7- דרך הסיפורים רוב כותביה קראו לעלייה לפלסטין (ארץ-ישראל) כמו בסיפור "בדידות" של יהודה שטינברג, ועגנון בסיפור "הפרוטה"
- 8- הסופרים מנסים להשקיע נושא "יום שבת" ביצירותיהם. ומבין הסופרים שהתעניינו הרבה בנושא זה הם סופרי הספרות העברית החדשה. על כן הם נשענו על התנ"ך ונושאו לכתוב סיפור, לכאורה, הם התחילו בסיפור מפני שהסיפור הוא הקרוב לשכלי ולטעם היהודים וגם אינה צריכה מאמץ רב לקרוא.
- 9- חלק מהסופרים מתח ביקורת למלמדים של "החדר" כמו בסיפור "המקושש" של המספר דוד פרישמן. תופעה זו אינה זרה משום ששמחה בן-ציון בסיפור "נפש רצוצה" ומרדכי זאב פיירברג בסיפור "העגל" ביקרו בחריפות את מלמדי חדרם גם-כן.
- 10- הקורא בתולדות חייהם של הסופרים העבריים שנבחרים ימצא פרופורציה גדולה מהם בעלי רקע דתי בילדותם ובנערוּתם, כגון עגנון, פרישמן יהודה שטינברג ועוד.

Abstract**The sanctity of the Sabbath in the modern Hebrew story (selected models)****By Majid Abboud Rahima**

My research, tagged (the sanctity of the Sabbath in the modern Hebrew story - selected models) deals with the analysis of some short Hebrew stories of the pioneers of modern Hebrew literature, who included in their literary works a group of religious symbols, including the Sabbath, which aims to communicate their idea directly to the recipient or the reader. Many writers quote ideas from holy books that have a spiritual impact on the reader's interpretation.

The Sabbath had a great and clear impact on the Hebrew writers because of its importance in influencing the Jews, and the reason for this is that the Jewish writers wanted to revive modern Hebrew literature. Therefore, they had to return to the Torah, which is the main source of Jewish belief, and they succeeded in employing the Sabbath in their orientations and serving their goals.

With regard to the stories, we have chosen (6) stories from the pioneers of modern Hebrew literature, such as: Agnon, David Frischmann, Yitzhak Shenhar, Yehuda Steinberg, and others.

This research includes an introduction, in which I dealt with a short overview of the Sabbath, and this introduction was followed by an overview of the life of the book, and then the topic of research. These writers, with their different tendencies, different environments, and multiple tendencies, were examples of the importance of the Sabbath in their stories. And at the end of the research come the conclusions I reached through my study of these stories.

الهوامش

(*) היה סופר עברי ויידי ופדגוג בתקופת התחייה. שקיבל חינוך עברי מסורתי, ברוח החסידות של סאדיגורה, ואבאיו היה חסידי גלהב⁽⁴⁾. בשנת 1906 עבר יהודה שטיינברג לאודסה: שהייתה באותה העת מרכז לספרות העברית המתחדשת. שם הוא שמש ככתב של עיתון ניו-יורקי שהופיע בשפת היידיש⁽⁵⁾.

(*) יצחק לייבוש פרץ (1851-1915) מספר ומשורר עברי ואידי, נולד בפולין למשפחה מיוחסת, רכש חינוך⁽¹⁰⁾ מסורתי וכללי והחל את פעילותו בפרסום שירים, שירו הראשון "השותפות" פורסם ב"השחר" וכן פורסם בוארשה קובץ שירים ב-1877⁽¹¹⁾

(*) דוד פרישמן (1859-1922): משורר, מבקר, ומספר עברי נולד בפולין בן משפחת סוחרים אמידה, למד בחדר ובבית מדרש. עם זאת רכש לו עוד בבית אביו השכלה כללית, סיפורו הראשון היה הסיפור "המורה צדק" נדפס בשנת תרל"ת ושירו הראשון נדפס ב"השחר" "תרל"ט" לפרקים נוספים עיין⁽¹⁴⁾

(*) עגנון נולד בגליציה 1888. משנת 1924 הוא יושב בארץ ישראל, מראשי המספרת בזורנו אבי נוסח חדש של סגנון עממי-חסידי, עגנון הוא הסופר העברי הראשון שזכה בפרס נובל לספרות בשנת 1966, וזכה בפרס ביאליק בשנת 1937⁽¹⁷⁾.
 (*) יצחק שנהר סופר עברי, אמן הסיפור הקצר, נולד באקראינה בשנת 1905, עלה לארץ - ישראל בשנת 1924, נסע לבלגיה להשתלם, לאחר מכן שב וישב בארץ ישראל בקביעה. נפטר בירושלים בחורף 1957⁽²¹⁾.

המקורות

- 1- שאנן, אברהם, מילון הספרות העברית החדשה העברית והכללית, הוצאת "יבנה", תל- אביב, 1978, עמ' 856 .
- 2- יעקב פבזנר, אנציקלופדיה יהודית מכלול ערכים לידיעת היהדות והיהודים לדורותם, הוצאת ראובן מס, ירושלים, 1970, עמ' 375.
- 3- יעקב פבזנר, אנציקלופדיה יהודית מכלול ערכים לידיעת היהדות והיהודים לדורותם, הוצאת ראובן מס, ירושלים, 1970, עמ' 375.
- 4- לאה ווהל-סגל, שבת לנשמה-מקורות לשיח ולדיון, תוך: שבת ישראלית נעים להכיר, ערכת תכנים מאמרים - נושאים לשיח ולדיון - הפעלות, בית הלל - הנהגה תורנית קשובה, עמ' 10.
- 5- שאנן, הספרות העברית החדשה לגרמיה, כרך 2, הוצאת "מסדה" תל-אביב, 1969, עמ' 297.
- 6- יעקב פבזנר, אנציקלופדיה יהודית מכלול ערכים לידיעת היהדות והיהודים לדורותם, הוצאת ראובן מס, ירושלים, 1970, עמ' 375.
- 7- אברהם שאנן, מילון הספרות החדשה העברית והכללית, הוצאת "יבנה" תל-אביב, 1978, עמ' 94 - 96.
- 8- אלחנני, אברהם חיים. שיחת סופרים. הוצאת ראובן מסירושלים, עמ' 260.
- 9- ארון. ר. אלף מלים, כרך 4, ספרים אחיאסף, תל- אביב 1972, עמ' 212.
- 10- בן- אור תולדות הספרות העברית החדשה, כרך 2, עמ' 365 .
- 11- האנציקלופדיה הישראלית לנוער - אביב חדש: כרך 17: הצאה לאור בע"מ: 2004, עמ' 17.
- 12- הגית אקרמן ודובי אביגור, קבלת שבת ברקפת, המגבית היהודית המאוחדת - הפדרציה, ניו- יורק, 2011. עמ' 13.
- 13- טברסקי, י. מלכיאל, אץ הליכות ישראל. הוצאת ספרים "עמיחי" תל אביב, 1983, עמ' 224.
- 14- מנצור, מנחם. מקראה של הספרות העברית החדשה למתקדמים. כרך א', הוצאת "כתב", ניוירוק, 1970, עמ' 208 .
- 15- מרדכי זלנדר. מאוצר הספרות החדשה, הוצאת שוקן, ירושלים, תל -אביב, 1974, עמ' 156.
- 16- ש. אברהם, מלון הספרות החדשה העברית והכללית, הוצאת "יבנה", תל- אביב, 1970, עמ' 822
- 17- שאנן, אברהם, מילון הספרות העברית החדשה העברית והכללית, הוצאת "יבנה", תל- אביב, 1978, עמ' 856.
- 18- מרדכי זלנדר. מאוצר הספרות החדשה, הוצאת שוקן, ירושלים, תל-אביב, 1974, עמ' 156.
- 19- מרדכי אבישר, 'קסם המזרח בסיפורי בורלא', "מעריב", 14 נובמבר 1969.
- 20- סדן, דב, מסות על סופרים בין דין לחשבון, תל -אביב , 1963.
- תשל"ו 1975
- 21- רוזן, אהרון. אלף מלימועוד רבבה. הוצאת ספרים אחיאסף בע"מ, תל אביב, 1969.